

UTICAJ TRETIRANJA SEMENA INSEKTICIDIMA NA POSETU OPRAŠIVAČA U SUNCOKRETU

**Sreten Terzić, Željko Milovac, Filip Franeta, Vladimir Miklič,
Ana Marjanović Jeromela, Siniša Jocić**

50. Savetovanje agronoma i poljoprivrenika Srbije

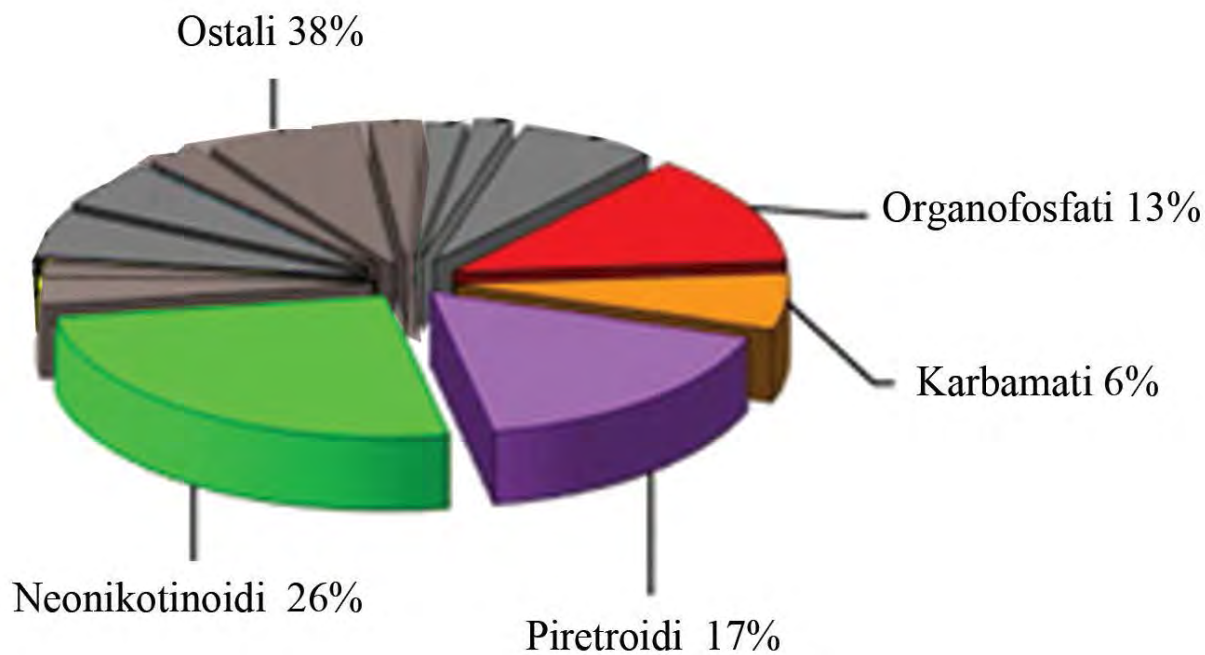
Zlatibor, 24.1-30.1.2016

Faktori pada proizvodnje meda - insekticidi, agrotehnika?

**U Srbiji je unos meda po košnici počeo da opada
početkom devedesetih godina**

Primena insekticida:
2000. Furadan (a.m. karbofuran)
2005. Gaucho (a.m. imidakloprid)
Cruiser (a.m. tiametoksam)

Udeo insekticida na tržištu na osnovu ostvarene prodaje u Srbiji 2014.

- Neonikotinoidi imaju izrazito sistemično delovanje za koje se smatra da pruža zaštitu usevu u prvih 4 do 8 sedmica

Za prinos od 3 t

**povećanje prihoda po ha tretiranjem semena
insekticidima**

300 kg x 40 din = 12.000 din

(100 EUR)

**IZBEGAVAJU SE KUĆNI TRETMANI I
TRETMANI USEVA U VEGETACIJI!!!**

- U nektaru suncokreta varira od 1 do 8 ppb, u nekim slučajevima i do 11 ppb (delova na milijardu)
- U nektaru suncokreta koji nije tretiran, a gajen na parceli gde je na prethodnom usevu korišćen imidaklopid nađeno je 1-2 ppb

- Letalna koncentracija u nektaru je 185 ppb, a koncentracije od 4-8 ppb pri hroničnom izlaganju pčela u periodu dužem od 30 dana isto mogu izazvati smrtnost

Zabrana upotrebe neonikotinoida za tretiranje semena i njene posledice

Francuska i Nemačka prve zabranile upotrebu imidakloprida
U Evropskoj Uniji je uvedena zabrana tretiranja od kraja 2013.

U Srbiji zabranjen uvoz neonikotinoida od 31.12.2012, a tretman od kraja 2013.

Do juna 2015. dozvoljen promet već tretiranog semena.

Stalno pomeranje granice!!!

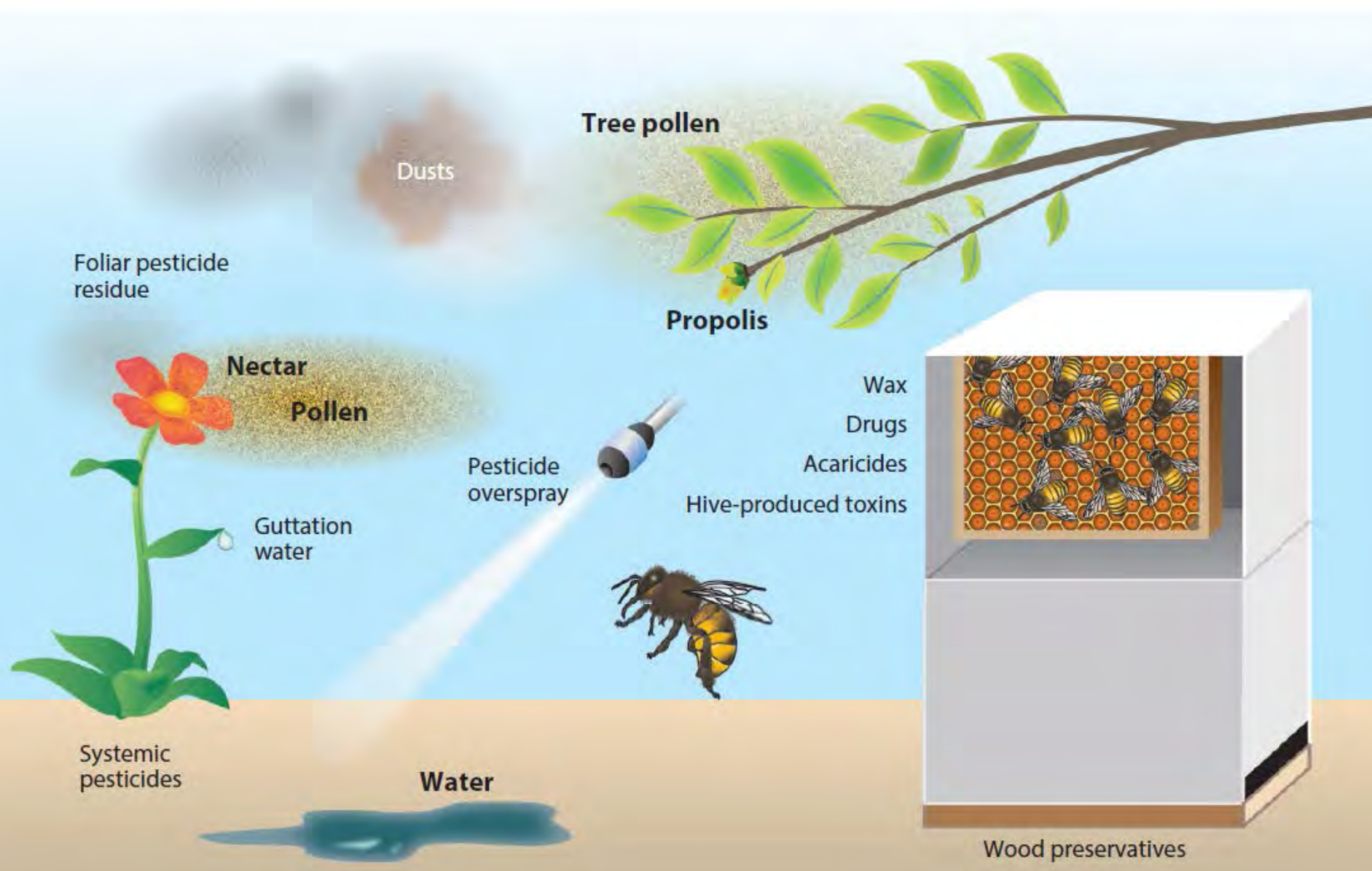
Dve godine od zabrane ne postoje validni podaci o pozitivnom uticaju na brojnost pčela

Zabrana upotrebe neonikotinoida za tretiranje semena i njene (druge) posledice

- Proizvođači su u zaštitu uljane repice uveli dva do tri dodatna tretmana insekticidima iz grupe piretroida koji mogu biti još toksičniji za pčele (manja kontrola primene)
- U Velikoj Britaniji 2015. zbog smanjenja proizvodnje uvedena privremena mera dozvole tretiranja semena ozime uljane repice
- U narednim godinama može se očekivati povećanje broja folijarnih tretmana kod uljane repice ali i drugih useva, poput suncokreta

- Rimski šančevi, ogledno polje Odeljenja za uljane kulture, Instituta za ratarstvo i povrtarstvo
- Standardni komercijalni hibrid suncokreta NS-H-111
- Osnovna parcelica 45 m² (šest redova dužine 10 m) u 4 ponavljanja
- Većina testiranih insekticida je u vreme izvođenja ogleda bila registrovana za tretiranje semena na tržištu Srbije

Tretman	Naziv preparata	Aktivna materija	Korišćena doza (l / 100 kg semena)
1.	Kontrola	-	-
2.	Cruiser 350 FS	tiametoksam	1
3.	Gaucho 600 FS	imidaklopid	1
4.	Furadan 35 ST	karbofuran	2
5.	Semafor 20 SC	bifentrin	0,2
6.	Cosmos 500 FS	fipronil	0,25
7.	Poncho Sol	klotianidin + metiokarb	2

- Gustina biljaka (biljni sklop) i prinos semena određivani iz četiri centralna reda
- Prisustvo oprašivača tokom tri uzastopna dana (10-12. jula) u fenofazi punog cvetanja
- Tokom te faze beležen je broj prisutnih pčela, bumbara, muva lebdilica (fam. Syrphidae) i solitarnih pčela na po deset cvasti u okviru osnovne parcelice

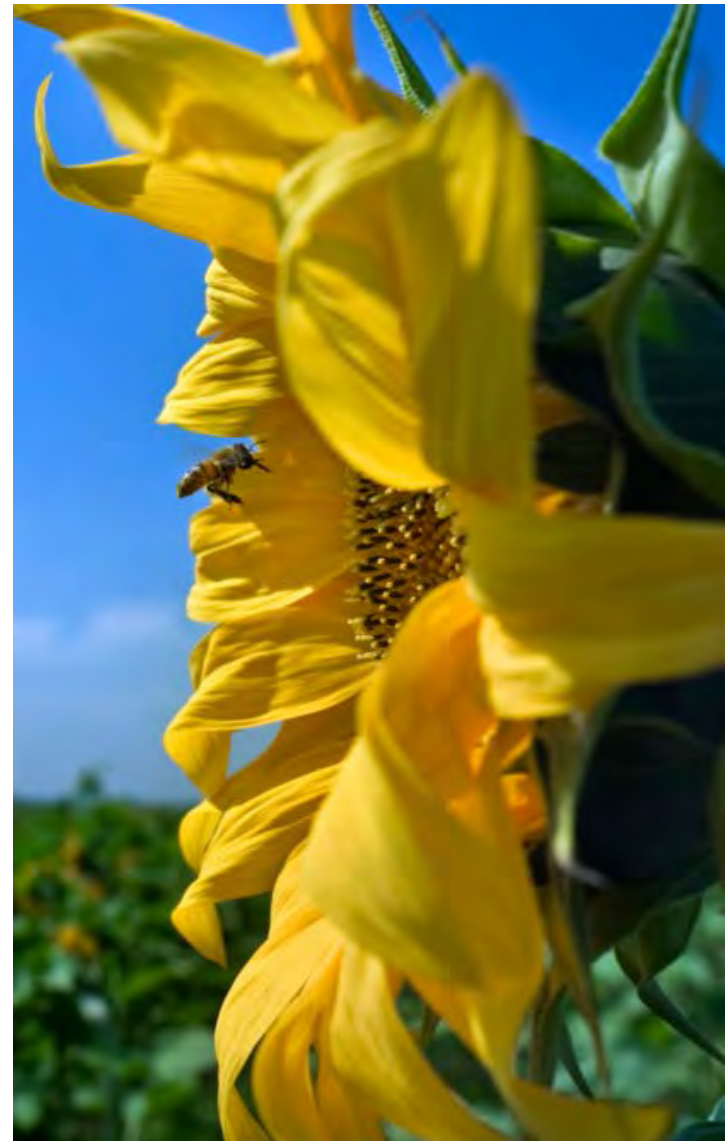
Opažanja su vršena osam puta dnevno u periodu od 7-19 h na svaka dva sata uz dodatno opažanje u 8 h zbog pojačane aktivnosti oprašivača

Od prisutnih oprašivača najčešće su bile pčele

Prosečno je bilo prisutno 12 pčela na 10 cvasti suncokreta u prva dva dana opažanja dok je trećeg dana poseta značajno opala

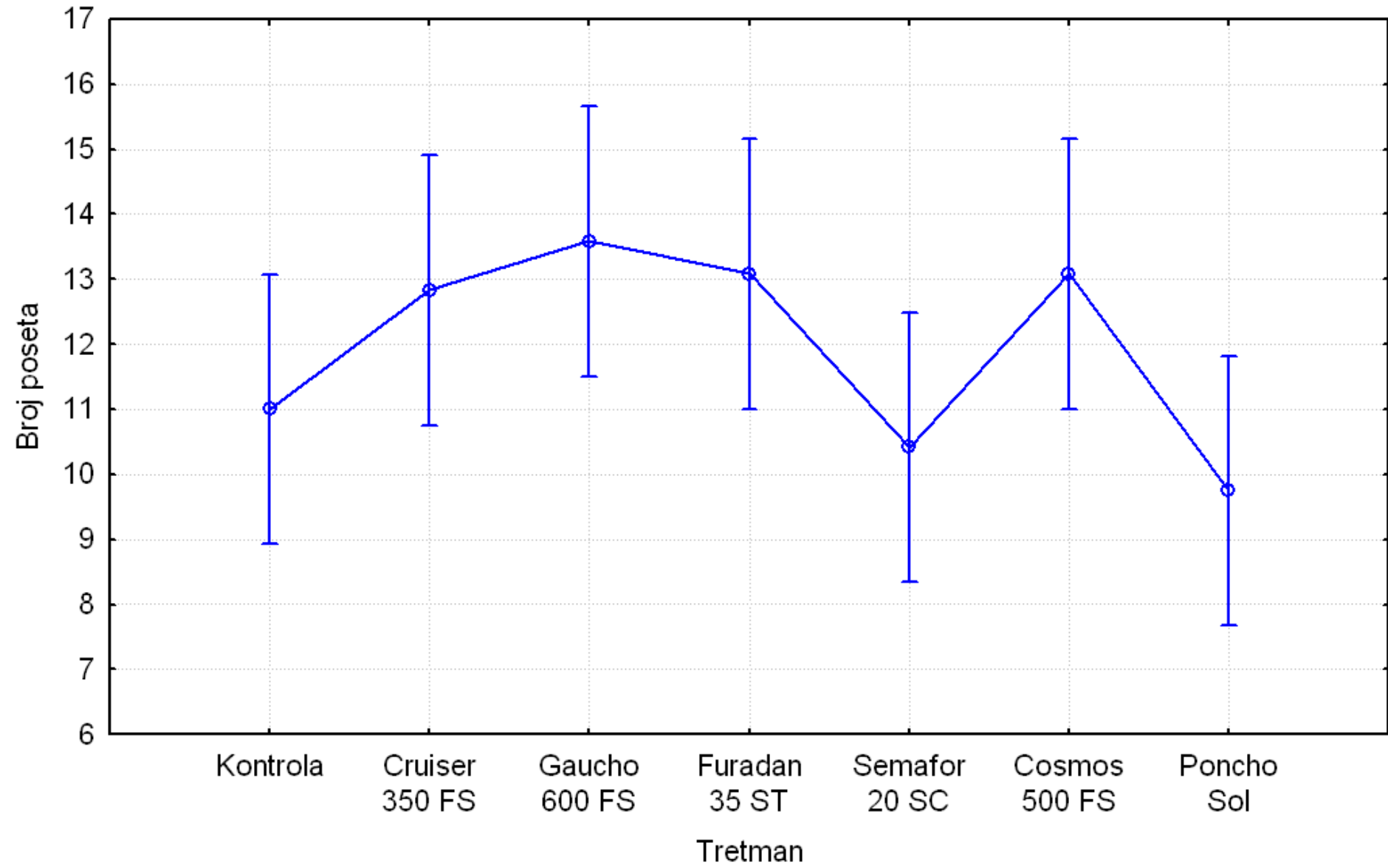
Temperatura sa 27°C prvog dana opažanja, preko 31°C drugog dana, dostigla 35°C u trećem danu uz pad vlažnosti vazduha ispod 40%

Faktor	Značajnost
Dan opažanja	29,5**
Tretman	1,6
Vrsta oprašivača	616,2**
Dan opažanja*Tretman	0,8
Dan opažanja*Vrsta oprašivača	35,3**
Tretman*Vrsta oprašivača	1,2
Dan opažanja*Tretman*Vrsta oprašivača	1,0

Trofaktorijalna analiza varijanse za posetu oprašivača

Prosečan broj oprašivača na 10 cvasti suncokreta

- Korelacije su iznosile su oko 30% ali ni jedna nije bila značajna
- Prinos po hektaru je bio u pozitivnoj ali ne i značajnoj korelaciji sa posetom oprašivača što može biti posledica visoke autokompatibilnosti koja kod hibrida može da iznosi i preko 80%

Faktor	Gustina useva (biljaka/ha)	Prinos (t/ha)	Poseta oprašivača
Gustina useva (biljaka/ha)	1		
Prinos (t/ha)	0,06	1	
Poseta oprašivača	-0,33	0,30	1

Tretmani semena insekticidima ne utiču značajno na posetu oprašivača, dok mogu da smanje štete koje prouzrokuju štetni insekti

Od šest testiranih insekticida samo kod dva je ustanovljena manja poseta oprašivača, ali ne i značajno manja od kontrole koja nije bila tretirana

Pored same posete, bitan faktor uticaja insekticida je i eventualna toksičnost po oprašivače koja može biti letalna ili subletalna tako da utiče na sposobnosti orijentacije i učenja pčela!!!

Treba raditi i na drugim aspektima očuvanja pčela, kao što su obezbeđivanje dodatnih izvora polena i nektara kroz diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje i masovnije gajenje useva kojima nije potreban insekticidni tretman, a pčele ih rado posećuju

Plant these for the bees:

Annuals:

Asters
Callipsis
Clover
Marigolds
Poppies
Sunflowers
Zinnias

Perennials:

Buttercups
Clematis
Cosmos
Crocuses
Dahlias
Echinacea
English Ivy
Foxglove
Geraniums
Globe Thistle
Hollyhocks
Hyacinth
Rock Cress
Roses
Sedum
Snowdrops
Squills
Tansy
Yellow Hyssop

Fruits and Veggies:

Blackberries
Cantaloupe
Cucumbers
Gourds
Fruit Trees
Peppers
Pumpkins
Raspberries
Squash
Strawberries
Watermelons
Wild Garlic

Shrubs:

Blueberry
Butterfly Bush
Button Bush
Honeysuckle
Indigo
Privet

Trees:

Alder
Amer. Holly
Basswood
Black Gum
Black Locust
Buckeyes
Catalpa
East. Redbud
Hawthorns
Hazels
Linden
Magnolia
Maples
Mountain Ash
Poplar
Sycamore
Willows

Herbs:

Bee Balm
Borage
Catnip
Cilantro
Fennel
Lavender
Mint
Rosemary
Sage
Thyme

ZASNIVANJE ORGANSKE PROIZVODNJE

DEKLARISANO NETRETIRANO SEME SUNCOKRETA

ULJANI HIBRID

- DUŠKO

VISOKOOLEINSKI HIBRID

- OLIVA

KONZUMNI HIBRID

- NS GRICKO

DEKLARISANO NETRETIRANO SEME ULJANE REPICE

- OZIMA → SLAVICA ZLATNA
- JARA → JOVANA

Željko Milovac

Ana Marjanović-Jeromela

Filip Franeta

Siniša Jocić

Sreten Terzić

Vladimir Miklič